

לכה את עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה עשירית / גליון תמד
ערש"ק פרשת פקודי ה'תשע"ד

המקדש שנתמשכן אך לא נתבטל

מדוע נשנית פ' המשכן בפרשיות ויקהל-פקודי?

בפלוגת הרמב"ם והרמב"ן בבנין המקדש

ניצול הכשרונות מפתח אותם יותר

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת פקודי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תמד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני תרי צנתרי דדהבא, לומדי ותמכי אורייתא,
רודפי צדקה וחסד, ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו,
תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:

[ע"פ סדר הא"ב]

הרב שמואל אבצן, הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב,
הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States

1469 President St.

#BSMT

Brooklyn, NY 11213

718-534-8673

www.likras.org • Likras@likras.org

ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

הפצה: 08-9262674

נרפס באדיבות

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237

718-628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

המקדש נתמשכן אך לא נתבטל ח"ו

מה ענין "עוונותיהן של ישראל" לפרשה זו? / מדוע נאמר שה"מקדש נתמשכן בשני חורבנין" ולא "מקדשות שנתמשכנו בשני חורבנין"? / ביאור נפלא בדברי רש"י שחורבן המקדש נקרא בשם "משכון" שמדגיש נצחיותו של המקדש גם לאחר חורבנו (ע"פ לקוטי שיחות ח"א שיחה ב' לפרשתנו)

ט. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה.....

פקודי המשכן, משכן העדות:

המשכן של "תרומה-תצוה" והמשכן של "ויקהל-פקודי"

חזרת התורה על פרשיות המשכן ב' פעמים / משכן ד"למעלן" ומשכן ד"למטן" / עיקר חפץ ה' הוא בעשיית המשכן ד"ויקהל פקודי" / ועשו לי מקדש

(ע"פ לקוטי שיחות ח"א שיחה לפרשתנו)

יא. פנינים.....

דרוש ואגדה

יד. חידושי סוגיות.....

בפלוגת הרמב"ם והרמב"ן בבנין המקדש

יקדים פלוגתתם אי גדר הבנין מסתעף מחיוב עבודה או חיוב בפ"ע, ויביא עוד פלוגתא בגדר קדושת מקדש אי המקום גורם או דהוי כתנאי צדדי, יתלה ב' הפלוגתות, ויסיק דמר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי, רק תלוי אי קאינן בחלות קדושה שע"י עבודה או בחלות קדושה עצמית לישראל

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ו שיחה לפרשת ויקהל-פקודי)

יט. תורת חיים.....

כא. דרכי החסידות.....

המקדש נתמשכן אך לא נתבטל ח"ו

מה ענין "עוונותיהן של ישראל" לפרשה זו? / מדוע נאמר שה"מקדש נתמשכן בשני חורבנין" ולא "מקדשות שנתמשכנו בשני חורבנין"? / ביאור נפלא בדברי רש"י שחורבן המקדש נקרא בשם "משכון" שמדגיש נצחיותו של המקדש גם לאחר חורבנו

בריש פרשתנו – עה"פ "אלה פקודי המשכן משכן העדות גו" – מפרש רש"י:

"המשכן משכן – שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל".

והנה, דברי רש"י אלו נתבארו כבר בפרטיות במק"א (ראה משנ"ת במדור זה אשתקד), אך עדיין לא נתבארה תמיהה כללית – והיא: מה ענין "עוונותיהן של ישראל" לפרשה זו?

ליתר ביאור:

זה שבראש פרשתנו יש רמז לשני בתי המקדשות העתידיים להיבנות בירושלים – אפשר לבאר בפשטות, שהיות ופרשה זו היא כעין סך-הכל מבנין המשכן וכליו [וכדברי רש"י כאן: "בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחשת ונמנו כל כליו לכל עבודתו"], לכן כאן המקום לרמז לעוד בתי מקדשות שיהיו בעתיד; אולם קשה להבין: למה בא הרמז בכתוב בענין המורה על חורבנם, שהמקדש "נתמשכן בשני חורבנין" – ולא ברמז אחר המורה על המקדש בבנינו וקיומו?

ועכ"פ, גם אם נמצא טעם לזה שדייק הכתוב לרמז להבתי מקדשות דוקא בשייכות לחורבנם – עדיין יש להבין: למה מאריך רש"י ומוסיף שהי' זה "על עוונותיהן של ישראל"? למאי נפק"מ כאן סיבת החורבן?

ב. בגור ארי' כאן מבאר, ש"פקודי המשכן" – זה שמנו את המשכן וכליו – הביא לכך שיהי' בו "עין הרע" (כי "כל דבר שבמנין – עין הרע שולט בו"); וזהו הקשר להחורבן של בתי המקדשות, שגם בהם הי' מנין, וממילא נחרבו מסיבה זו של "עין הרע".

[וזה לשונו: "ואם תאמר, מה ענינו לכאן לכתוב זה כאן, ולמה לא כתב זה בכל הפרשה שקדמה? אמנם דבר זה הוא מופלא בחכמה, וזה ידוע ממה שנשתברו הלוחות מפני שניתנו בפומבי ושלט בהם עין הרע; ומפני שכאן כתיב 'אלה פקודי המשכן', שנמנו כל כלי המשכן ומפני כך שלט בהם עין הרע, שכל דבר שבמנין עין הרע שולט בו, ומפני שהי' מנין לכל דבר שבמשכן שלט עין הרע בזה. וכן בית המקדש, כל דבר שהי' במקדש הי' בו מנין כאשר נכתב בפירוש, וכל מקום שיש מנין עין הרע שולט בו"].

ובמשכיל לדוד הביא את דברי המדרש, אשר זה שהוצרך משה לעשות חשבון – "אלה פקודי המשכן" – הוא משום שהיו כאלה שהטילו דופי בנאמנותו של משה, ולכן הוצרך משה לעשות חשבון כדי להוציא עצמו מן החשד. ונמצא, שענין "אלה פקודי המשכן" מדגיש את זה שהיו מבני' שלא כיבדו את משה כראוי, "ולכך רמו להם כאן אצל 'אלה פקודי', לומר שבשביל עון כזה יתמשכן המשכן בשני חורבניו – במקדש ראשון, דכתיב 'ויהיו מלעיבים במלאכי האלקים וכו' ומתעתעים בנביאי'. . . וכן מקדש שני אמור רבנן דבעוון זה חרב" – בגלל שבזו החכמים והנביאים.

אמנם, קשה להעמיס ביאורים אלו בדברי רש"י, אשר בא לבאר "פשוטו של מקרא" – והרי בדרך הפשט אין כאן שום רמז לא ל"עין הרע" הבאה על ידי מנין, ולא לזה שהחורבן בא בגלל שלא כיבדו החכמים כדבעי.

ג. ונראה לומר, שה"רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו" ענינו הוא (לא לגריעותא, להזכיר את החסרון שבבני' שהביא להחורבן, אלא אדרבה –) למעליותא, להדגיש את התוקף והנצחיות שבענין המקדש, כדלקמן.

ביאור הענין:

רש"י מדייק שהמקדש "נתמשכן בשני חורבניו", וכוונתו בזה שהחורבן דבית המקדש הוא באופן הדומה ללקיחת משכון – שהוא דבר הניטל מהלווה באופן עראי וזמני, עד שיפרע החוב שאז חוזר המשכון לבעליו.

ובזה מדוייק גם לשון רש"י "רמז למקדש שנתמשכן", לשון יחיד – ולא אמר "רמז למקדשות שנתמשכנו", בלשון רבים;

כי אף שאין ב' המקדשות דומים זל"ז בכו"כ פרטים, בכל זאת, מכיון שנקודתם העיקרית אחת היא – "בית" לשכינתו יתברך – הרי בית המקדש השני נחשב (לא ענין חדש, אלא) החזרת המשכון של הראשון.

לקראת שבת

ז

[ובזה תתורץ הקושיא – מנין למד רש"י שהרמז הוא דוקא לחורבן שני בתי המקדש?]

לכאורה, עדיפא הוה לי' לפרש שקאי על חורבן הקודם בזמן – חורבן משכן שילה (וכפי שכבר הזכיר רש"י בפירושו לפ' ויגש (מה, יד) שבכ"י בנימין על צווארי יוסף היתה "על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב"); והכפל ד"המשכן משכן" נפרש על (א) חורבן משכן שילה ו(ב) חורבן בית ראשון!

אמנם לפי הנ"ל אתי שפיר, שכיון ויש הבדל מהותי בין המשכן לבית המקדש, שהמשכן הי' בבחינת "אהל", דירת עראי, ודוקא בית המקדש שבירושלים הי' "בית", דירת קבע (ראה ש"ב ז, ו. ובכ"מ) – לכן אי אפשר לומר על המשכן בשילה שהוא "נתמשכן", מכיון שאינם דומים בנקודתם העיקרית, וממילא בית המקדש אינו המשך של המשכן בשילה אלא ענין חדש, ולא מתאים כאן המשל מ"משכון" החוזר לבעליו (עוד יישוב לקושיא זו – למה שבק רש"י למשכן שילה – ראה במשנת אשתקד).

ד. ומעתה יובן הטעם למה רמז הכתוב לב' המקדשות כפי שהם "משכון", שהוא ענין החורבן: "משכון" מדגיש ומחדש שהדבר נמצא בשלימותו תמיד, אף שעבר מרשות לרשות; והיינו, שחורבן בית המקדש לא הי' באופן שהקב"ה ביטל המציאות ח"ו, כי אם רק שלקח את המקדש בתור "משכון", ואחר כך החזירו לבני ישראל (בבית המקדש השני) – ושוב לקחו בתור "משכון" ועתיד הוא להחזירו בב"א.

וזהו גם שרש"י מוסיף ומבאר סיבת החורבן: "על עוונותיהן של ישראל" – כי עי"ז מבאר ומדגיש שאין זה אלא משכון: אילו יצוייר שהחורבן הוא מצד המקדש עצמו – שהגיע סוף זמן קיומו שהוקבע לו בתחילה, וכיצא בזה – הרי זה ביטול מציאותו; אבל מכיון שהסיבה הוא "עוונותיהן של ישראל" לבד, הרי מובן שביהמ"ק מצד עצמו לא נפגע קיומו כלל, ואין זאת אלא שבגלל הנהגת בני ישראל ביהמ"ק מהם לזמן מסויים, כמו משכון "שממשכנין את הלוה כשמגיע הזמן ואינו פורע" (פרש"י משפטים כב, כה) עד שתשיג ידו לשלם ואז יקבל המשכון בחזרה.

ה. ויש להוסיף ולבאר את הדגשת רש"י שחורבן בית המקדש הי' "על עוונותיהן של ישראל", שבזה בא להראות תוקף קיומו של המקדש מצד הקב"ה, היינו גודל חפצו ורצונו יתברך שיתקיים המקדש בתוך בני ישראל;

דהנה, "עוונותיהן של ישראל" כבר היו שנים רבות לפני החורבן (כמפורש בנביאים ובדברי חז"ל), שעברו כו"כ עבירות (הן בבית הא' והן בבית הב') – ובכל זאת, חיכה הקב"ה זמן רב ולא נחרב בית המקדש עד שעברו שנים רבות. והיינו, שהאריך הקב"ה קיום בית המקדש שנים רבות בכדי שיחזרו בני ישראל בתשובה, וישאר בית המקדש בבניינו.

לקראת שבת

וענין זה מתאים למה שנתבאר, שכוונת הכתוב כאן לרמז על בתי המקדש העתידיים להיות בבני ישראל. ולכן מרמז כל הפרטים המבטאים את עוצם קיומם – שגם בעת חורבנם אינם אלא בבחינת "משכון", וגם זאת לא מצד המקדש גופא אלא רק מצד "עוונותיהן של ישראל", ובזה גופא המתין הקב"ה ולא רצה להחריב את המקדש במשך זמן רב.

[ולהוסיף:

ב'דיבור' שלאח"ז מפרש רש"י: "משכן העדות – עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם".

ויש לומר, שזה בא בהמשך למ"ש רש"י בסיום דיבור זה, שהחורבן בא "על עוונותיהן של ישראל" – דמכיון שרואים שב' המקדשות נחרבו "על עוונותיהן של ישראל", הרי כל שכן שלא יתן להם משכן בשעת החטא גופא (כי אף שלא נחרבו ב' הבתי מקדש מיד כשחטאו אלא האריך אפו כו', וכנ"ל, מ"מ מובן שלא יתן להם לכתחילה משכן, אם הם עדיין במצב של חטא); וזהו שמציאות המשכן מהווה ראי' מוכחת שנקיים הם מחטא, כי "ויתר להם הקב"ה על מעשה העגל".]

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

וברש"י מוסיף שגם המכנסיים בכלל (ראה רש"י תצוה כח, מא), ונמצא שנצטווה משה להלבישם את כל בגדי הכהונה, וא"כ מדוע נאמר כאן בכתוב "והלבשת אותם כתנות" בלבד, ולא הזכיר שאר הבגדים?

יש לבאר בפשטות, דבפ' תצוה מדובר על שבעת ימי המילואים, משא"כ כאן מדובר על יום השמיני למילואים, יום הקמת המשכן.

והחילוק ביניהם:

בשבעת ימי המילואים לא היו בני אהרן כהנים, ורק למשה הי' דין כהן, ועל כן כל העבודות שהיו שייכים לכהונה הוצרכו להיעשות ע"י משה בלבד, משא"כ ביום השמיני "הושוו כולם לכהונה" (לשון רש"י בפרשתנו מ, לא), וגם בני אהרן שמשו ככהנים בפועל.

ועל כן, בשבעת ימי המילואים, מכיון שלא היו בני אהרן כהנים, לא היו יכולים לעשות שום פעולה הנוגעת לכהונה, ולכן הוצרך משה להלבישם את כל בגדי הכהונה. משא"כ ביום השמיני, מכיון שהי' להם כבר דין כהנים, היו יכולים ללבוש את בגדי הכהונה בעצמם.

אלא שמכיון שה"חינוך" לעבודת הכהונה הי' צריך להיות ע"י משה, לכן גם ביום השמיני התחילה עבודת הכהונה ע"י משה, ולכן הלבישם בגד אחד לשם התחלת העבודה, אך כאשר כבר "נחנכו" לכהונה, והתחילו בעבודתם, היו יכולים ללבוש את שאר בגדיהם בעצמם.

[ייעויין במקור הדברים שביאר מדוע באהרן הי' משה צריך להלבישו את כל בגדיו גם ביום השמיני, ע"ש].

(ייעויין בארוכה לקוטי שיחות חכ"ו עמ' 288 ואילך)

מדוע לא נמנו ה"תכלת וארגמן" ב"פקודי המשכן"?

אלה פקודי המשכן

בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחושת (לה, כא. רש"י)

בתחילת פרשת תרומה נצטוו ישראל לתרום "י"ג דברים" למלאכת המשכן. וא"כ יש לתמוה מדוע נמנו כאן רק "פקודי" הזהב, הכסף והנחושת, ולא פקודי שאר העשר דברים שתרמו ישראל (ראה אברבנאל כאן ועוד)?

ויש לומר שרש"י בדבריו אלו תירץ קושיא זו. שכתב "בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן". והיינו, שהכתוב כאן מונה את משקל נדבות המשכן, ולא את מנינם.

ולכן נמנו דברים אלו בלבד כי רק זהב וכסף ונחושת נמנים במשקל, משא"כ שאר הדברים מונים לפי השווייות והחשיבות והתועלת שבהם.

וזהו "כל משקלי נדבת המשכן", שהגם שלא נמנו כאן שאר הדברים, הי"ז רק מפני שאינם נמנים במשקל, אך הדברים שמונים אותם במשקל נמנו כולם כאן. וק"ל.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ו עמ' 276 הערה 29)

מדוע הלביש משה את הבגדים על בני אהרן?

ואת בניו תקריב והלבשת אותם כתנות

(מ, יד)

לכאורה תמוה, הרי בפ' תצוה כתוב "ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות, וחגרת אותם אבנט גו' וחבשת להם מגבעות" (כט, ח"ט),

פקודי המשכן, משכן העדות: המשכן של "תרומה-תצוה" והמשכן של "ויקהל-פקודי"

חזרת התורה על פרשיות המשכן ב' פעמים / משכן ד"למעלן" ומשכן ד"למטן" / עיקר חפץ ה'
הוא בעשיית המשכן ד"ויקהל פקודי" / ועשו לי מקדש

כל תיבה בתורה בכלל, ובתורה-שבכתב בפרט, מדוייקת היא בתכלית, ולא שייך בה ח"ו חסר
ויתיר. ועד-כדי-כך, שגופי תורה שלימים רמוזים באות אחת בתורה שבכתב.

ולפי-זה יש שאלה פשוטה המתעוררת מיד בלימוד פרשיות אלו ד"ויקהל פקודי" – והלא כל
מה שכתוב כאן, כבר נאמר קודם לכן בפרשיות "תרומה" ו"תצוה", ומה טעם נשנית פרשה זו. ואף
שרצתה התורה הק' להשמיענו שעשו ישראל ככל אשר ציוו עליהם, הול"ל בקיצור לשון 'ויעשו
ככל אשר ציוה ה' אותם' וכיו"ב, ולמה האריכה התורה שתי פרשיות נוספות?

והביאור בזה ע"ד המבואר אודות פרשת הנשיאים, שגם שם חוזרת התורה י"ב פעמים על אותם
פרטים בדיוק, וגם שם היה אפשר לכתוב כמה הקריב כל נשיא, בלי לפרט באריכות גדולה כ"כ,
רק שמכיון שכל שבט עניינו אחר לגמרי מהשבט השני, וכל נשיא הקריב את קרבנו באופן אחר
לגמרי, לא היה מקום למנות את כולם יחדיו. וכמרומו במדרש¹ שמאריך לבאר חידושו של כל שבט
בהקרבת קרבנות הנשיאים.

לקראת שבת

יא

וכיוצא בזה כאן, שאי-אפשר לכלול את עשיית המשכן ע"י בני-ישראל, עם ציווי המשכן ע"י הקב"ה, מכיון שהם שני דברים אחרים לגמרי, וכדלהלן.

איתא במדרש²: א"ר סימון: בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקים את המשכן רמו למלאכי השרת שיעשו אף הם משכן ובעת שהוקם למטן הוקם למעלן. והיינו, שיש שתי משכנות – "משכן למעלן", והוא המבואר בפרשיות "תרומה" ו"תצוה"; ו"משכן למטן" המבואר ב"ויקהל פקודי".

כלומר: בפרשיות "תרומה" ו"תצוה" מבואר כיצד ציוה הקב"ה את משה-רבינו בהר-סיני אודות המשכן. הציווי היה אל משה-רבינו שנשמתו גבוהה מאוד משאר נשמות כל ישראל (בסגנון הקבלה: נשמה דאצילות), ו"שכינה מדברת מתוך גרונו".

דרך אמירת הציווי היתה בנבואה, וכפי שמשה רבינו קיבל נבואה: "שכל הנביאים בחלום או במראה ומשה-רבינו מתנבא והוא ער ועומד . . כל הנביאים על ידי מלאך, לפיכך רואים מה שהם רואים במשל וחידה, משה-רבינו לא על ידי מלאך שנאמר: "פה אל פה אדבר בו". . "ותמונת ה' יביט" כלומר שאין שם משל אלא רואה הדבר על בוריו בלא חידה ובלא משל... כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגין, ומשה-רבינו אינו כן . . כמו שאין אדם נבהל לשמוע דברי חברו כך היה כח בדעתו של משה-רבינו להבין דברי הנבואה והוא עומד על עומדו שלם"³.

מקום קבלת הציווי היה בהר-סיני: שם אפילו משה-רבינו עמד בדרגא גבוהה ונעלית יותר מכפי שהיה למטה. והראיה, ש"לחם לא אכל ומים לא שתה"⁴ (אף שגם כשירד מן ההר היתה האכילה והשתיה של משה שונה משל שאר בני-אדם).

ובוודאי אשר "המשכן אשר הראת בהר" לא היה מכסף וזהב גשמיים. אלא כסגנון המדרש⁵ "הראה הקב"ה למשה למעלן אש אדומה אש ירוקה אש שחורה אש לבנה".

ומאידך, בפרשיות "ויקהל-פקודי" מדובר על המשכן שנעשה ע"י בני ישראל (בלשון הקבלה: נשמות דבי"ע); כאן בעולם הזה התחתון; מזהב, כסף ונחושת גשמיים.

ובוודאי שאי אפשר לכלול "שני משכנות" אלו יחדיו, ולכך פירטה שנית התורה את מעשה המשכן.

(2) שם פי"ב, יב. ובכ"מ.

(3) רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז ה"ו.

ושני פרטים בזה: (א) שעמד על עמדו בעת גילוי הנבואה; (ב) שנתנבא ב"זה" (בלא משל וחידות). והיינו, ששאר הנביאים אף שנתנבאו רק ב"כה" (במשל וחידות) לא עמדו על עמדם. והוא נתנבא ב"זה" ועמד על עמדו.

(4) שמות לד, כח.

(5) שם פי"ב, ח.

אף-על-פי-כן, עיקר חפץ השם הוא ב"משכן דלמטן", המבואר בפרשיות "ויקהל פקודי". שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁶, וכפירוש רבינו הזקן בעל-התניא⁷ שהוא קאי על "עולם הזה התחתון במדריגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך עד שהוא מלא קליפות וסטרא-אחרא... שכך עלה ברצונו יתברך, להיות נחת רוח לפניו ית', כד אתכפיא סטרא-אחרא ואתהפך חשוכא לנהורא, שיאיר אור ה' אין-סוף ב"ה, במקום החשך והסטרא-אחרא של כל עולם-הזה כולו, ביתר שאת ויתר עז, ויתרון אור מן החשך מהארתו בעולמות עליונים".

[עפ"ז תבואר קושיית המדרש⁸ על הפסוק "והנשיאים הביאו את אבני השוהם"⁹ – ודרשו בגמרא¹⁰ ש"נשיאים" קאי על העננים (כהא דכתיב¹¹ "נשיאים ורוח"), ואבנים אלו היו מעשי ניסים. וע"ז הקשו: איך הביאו למשכן ממעשי-ניסים.

וע"פ האמור מתחזקת הקושיא: כיון שרצונו של מקום ב"ה הוא דוקא במשכן גשמי – איך היה אפשר להשתמש במעשי-ניסים, שענינם הוא להיפך?]

זוהו מה דאיתא בירושלמי¹²: "בכל יום אדם מתפלל שמונה-עשרה... כנגד י"ח ציוויין שבתורה בפרשת משכן שני" – במשכן "ראשון" הכוונה ל"משכן דלמעלן" של הפרשיות תרומה-תצוה, ומשכן "שני" הוא של ויקהל-פקודי, "משכן דלמטן".

דלכאורה מה הקשר בין תפילת י"ח למלאכת המשכן?

אלא שע"ז אמר בזהר הק'¹³ "סולם דא צלותא" – שהפסוק "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" קאי על עבודת התפילה, שהאדם מתעלה מ"ארצה" ועד "השמימה".

ש"ארצה" הוא "ארץ" בתוספת ה"א – להורות שהוא עמוק וחזק בתוך הארץ, ומשם הוא עולה בתפילה מדרגא לדרגא עד שמגיע "השמימה" – "שמים" בתוספת ה"א, גבוה מאוד נעלה בשמים גופא.

ולכן תפילת שמונה-עשרה מרומזת ב"משכן שני" – שבו היא עבודת ישראל ב"ארצה", בעשיית משכן מדברים גשמיים, ורק על ידם מגיעים "השמימה" עד אין סוף.

(6) תנחומא נשא טז. ובכ"מ.

(7) תניא פל"ו.

(8) מדרש הגדול, נעתק ב"תורה שלימה" עה"פ (אות צח).

(9) ויקהל לה, כז.

(10) יומא עה, א.

(11) משלי כה, יד.

(12) ברכות פ"ג ה"ד.

(13) ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תיקוני זהר תמ"ה (פג, א).

פנינים

דרוש ואגדה

תפקידו של תלמיד חכם במשכן

ויביאו את המשכן אל משה

לא עשה משה שום מלאכה במשכן

(למ', לז. רש"י)

מצינו שאף שמה עצמו לא השתתף במלאכת המשכן, מ"מ נצטווה ללמד את כל ישראל פרטי דיני עשיית המשכן.

יש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

התוכן הפנימי דמלאכת המשכן הוא, שכמו שבמשכן הגשמי עשו ישראל מדברים גשמיים כזהב, כסף ונחושת משכן ומקדש להשי"ת, כמו כן יש לעשות משכן ומכון לשבתו ית' מדברים הגשמיים בהם עסוק האדם, כמשאו ומתנו וכל מידי עובדין דחול.

אך ישנם כאלו שאינם מתעסקים במלאכה זו, כי עיקר עסקם היא בלימוד התורה, ואינם מתעסקים כלל עם עניני עולם הזה ועובדין דחול, כמשה רבינו שיעקר ענינו הי' לימוד התורה, ולא הי' מחויב בעשיית המשכן.

אך מ"מ עליהם לדעת, כמו שמה רבינו אף שלא נצטווה במלאכת המשכן, מ"מ נצטווה ללמד את ישראל העושים במלאכה את תורת המשכן, כן גם התלמיד חכם עליו לא רק ללמוד בעצמו, אלא מוטל החובה עליו להפיץ תורה וללמד גם את העוסקים במלאכה את תורת הקב"ה והמעשה אשר יעשון.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ו עמ' 223 ואילך)

תכלית בריאת העולם

ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל ג'. כי ענן ה' על המשכן יומם גו'. לעיני כל ישראל לכל מסעיהם (מ, לד-לט)

יש לשאול, הרי בפסוקים שלפנ"ז מדובר אודות הקמת המשכן וכו', ומדוע נכתב כאן דווקא אודות סדר מסעי בני ישראל?

וי"ל דהנה בספר שמות מדובר על לידת עם ישראל והתחלת היותו עם נבחר ע"י הקב"ה לעבדו ית' ולקיים רצונותיו (דמסופר שם על יציאת מצרים ומתן תורה והשראת השכינה בתוך בני ישראל ע"י הקמת המשכן).

והנה אמחז"ל דתכלית בריאת העולם הוא ד"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", דרצה הקב"ה שגם עולם המסתיר על קדושתו ית', ועד שהוא מלא קליפות וסט"א יעשו מזה בני"י (ע"י תומ"צ) מקום שיוכל הקב"ה לדור ולגלות קדושתו ית'.

וזהו שמסיימים את הספר שבו מדובר על בחירת ישראל לעם המקיים רצונו ית' – במסעי בני ישראל במדבר, כי זה מורה שזה תוכן ועבודת ישראל, ליסע ולשהות ב"מדבר" דוקא, שהוא מקום מלא נחשים ועקרבים ו"צמאון שאין מים" – מקום שאין בו גילוי אלוקות.

ודוקא מקום כזה שאין בו גילוי אלוקות יבררו ויזככו, עד שיהי' מכון ומדור לשכינת עוזו ית'.

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ז עמ' 475 ואילך)

בפלוגת הרמב"ם והרמב"ן בבנין המקדש

יקדים פלוגתתם אי גדר הבנין מסתעף מחיוב עבודה או חיוב בפ"ע, ויביא עוד פלוגתא בגדר קדושת מקדש אי המקום גורם או דהוי כתנאי צדדי, יתלה ב' הפלוגתות, ויסיק דמר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי, רק תלוי אי קאינן בחלות קדושה שע"י עבודה או בחלות קדושה עצמית לישראל

מה שצ"ל בית המוכן ומוכשר להקרבה, ולא ענין בפ"ע.

ובזה איפליג על הרמב"ן – כידוע ומבואר כבר כמ"פ, מחלוקתם בזה (ראה בארוכה לקו"ש חי"א ע' 116 ואילך – ביאור עומק סברתם, ולשיטתייהו בזה בכמה פרטים. ועוד) – דהרמב"ן ס"ל (כמ"ש בפירושו על התורה, ר"פ תרומה): "עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון² כמו שאמר (תרומה כה, כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת על כן הקדים הארון והכפורת בכאן (בפ' תרומה) כי הוא מוקדם

א.

יקדים פלוגתתם אי גדר הבנין מסתעף מחיוב עבודה או חיוב בפ"ע, ויביא עוד פלוגתא בגדר קדושת מקדש אי המקום גורם או דהוי כתנאי צדדי

כ' הרמב"ם ריש הל' בית הבחירה' "מ"ע לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש". פירוש, דלשיטת הרמב"ם עיקר גדר מצות מקדש היא עבודת המקדש, בהקרבה ובעלי' לרגל, היינו דאף גדר חיוב הבנין הוא מסתעף מחיובי עבודה במקדש,

(2) ראה גם תנחומא פרשת ויקהל ז. וראה שם ו. שמו"ר פ"ג, ב. ועוד.

(1) וכן בסהמ"צ שם (מ"ע כ). וראה שם שרש יב.

וכן עשה בצלאל" הוא "לפי שהוא הראוי לקדם במעשה", שמזה מובן, שגם לאחר חטא העגל נשאר ענינו העיקרי של המשכן היותו "מקום מנוחת השכינה שהוא הארון".

וכן מובן מדברי הרמב"ן (בריש פ' ויקהל), שציווי זה "יתכן שהי' זה ביום מחרת רדתו ואמר לכולם ענין המשכן אשר נצטווה בו מתחלה קודם שבור הלוחות, כיון שנתרצה להם הקב"ה ונתן לו הלוחות שניות כו' הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם ובידוע שתהי' שכינתו בתוכם כענין שצוהו תחלה כמו שאמר (תרומה שם, ה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ולכן צוה אותם משה עתה ככל מה שנצטווה מתחלה".

והנראה לחדש עוד בביאור הפלוגתא, דאזלו בזה לשיטתייהו לענין אחר בגדר קדושת מקדש. דהנה, הרמב"ן בהמשך דבריו (ר"פ תרומה) מבאר גדר ענין השראת השכינה במשכן: "וסוד המשכן הוא שיהי' הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר וכמו שנאמר שם (משפטים כד, טז) "וישכן כבוד ה' על הר סיני" וכתיב (ואתחנן ה, כא) "הן הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו" וכן כתיב במשכן "וכבוד ה' מלא את המשכן" והזכיר במשכן שני פעמים (סוף פרשתו מ, לד- לה) "וכבוד ה' מלא את המשכן" כנגד את כבודו ואת גדלו". ובסוף פרשתו כתב: "וכבוד ה' מלא את המשכן כי תוכו מלא הכבוד כי הכבוד שוכן בתוך הענן תוך המשכן כענין שנאמר בהר סיני (יתרו כ, יח) אל הערפל אשר שם האלקים". ומבואר בספרים⁶, דכוונתו בזה לבאר גדר

במעלה כו', אבל משה הקדים בפרשת ויקהל (לה, יא ואילך) את המשכן ואת אהלו ואת מכסהו וכן עשה בצלאל (לו, ה ואילך). לפי שהוא הראוי לקדם במעשה". היינו, דגדר הבנין הוא חיוב בפ"ע להיות מקום שהקדושה שורה בו.

[ובביאור תורף דברי הרמב"ן ומה שרצה לחדש בזה נ"ל, דהנה, הרמב"ן ס"ל (ריש פרשת ויקהל) דציווי הקב"ה למשה על עשיית המשכן (בפ' תרומה) הי' לפני חטא העגל וציווי משה לישראל (בפ' ויקהל) הי' אחר החטא וסליחתו, למחרת יוהכ"פ³, וכיון שכן הי' מקום לפרש דבציווי ה' למשה הקדים הארון והכפורת כי לפני חטא העגל הי' עיקר המכוון בבנין המשכן לצורך השראת השכינה, והו"ע הארון והכפורת, אבל אח"כ כשחטאו בעגל⁴ הי' תוכן המשכן בשביל הכפרה על חטא העגל, שזהו בעיקר על ידי העבודה במשכן, הקרבת הקרבנות⁵, ולכן אפשר לומר שלכן בפ' ויקהל לא הקדים משה הארון והכפורת, להורות שמעתה עיקר החפץ במשכן אינו השראת השכינה אלא הכפרה על חטאים כו'.

וכדי לשלול סברא זו מבאר, שטעם השינוי ש"משה הקדים בפרשת ויקהל את המשכן כו'

(3) וכדעת זח"ב קצה, א.

(4) ראה תורת משה להחת"ס תרומה (שם, י) ומלבי"ם שם, שמבארים השינוי ע"פ הנ"ל, דעשייתו היתה אחר חטא העגל.

(5) בס' חמדת ישראל (קונטרס נר מצוה ס"ו (מ"ע כ)) מבאר כן, ומתיר עפ"ז הסתירה בדברי הרמב"ן, דכיון שהרמב"ן מודה דכל תכלית בנין המשכן הי' בעיקר הארון א"כ מדוע מנה עשיית הארון וכפורת מצוה בפ"ע (שם בהשגותיו לסהמ"צ להרמב"ם מ"ע לג), מלבד מצות בנין ביהמ"ק (שם מ"ע כ). אבל ע"פ מ"ש בפנים בפירוש הרמב"ן אא"פ לפרש כן, ראה לקו"ש חי"א ע' 118 ואילך ובהערה 25 שם.

(6) אור"ת ויצא קעת, א ואילך. ביאורו^ז להצ"צ ויצא ע' קג ואילך. סה"מ תר"ל ע' סג ואילך. ועוד [והובא במקומות הנ"ל מעבודת הקודש ח"ג פנ"ה. כזורי מאמר ב ס"ח, ס"י וסי"ד. עיקרים מאמר ב פ"ז. ועוד]. וראה

קדושת משכן ומקדש (וכמו שהביא שם גם כמה פסוקים בנוגע לביהמ"ק) – שנחלקו בזה כבר הרמב"ן והרמב"ם:

דהשכינה הי' במקום המקדש עצמו, וע"ד משכן השכל במוח, שהשכל מלוכב במוח והמוח משיג את השכל.

ב.

יתלה ב' הפלוגתות, ויסיק דמר אמר חדא ומא"ח ול"פ, רק תלוי אי קאינו בחלות קדושה שע"י עבודה או בחלות קדושה עצמית לישראל

והנה מזה שברמב"ן מבאר ענין קדושת המקום עצמו בקדושת שכינה (כבוד ה') בהמשך לדבריו דעיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, מסתברא, דשיטתו בגדר מטרת המשכן ושיטתו באופן השראת השכינה בו תלויות זב"ז. וגם הרמב"ם דפליג עליו בב' ענינים אלו, מסתבר ששיטתו בשניהם מיוסדת על אותו הדבר.

ויש לבאר קשר הענינים, ובפשטות:

הרמב"ן כ' ד"עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה (שהוא הארון), לפי שס"ל דהשראת השכינה במקדש אינה רק בגדר תנאי, אלא דמקום המקדש עצמו נתקדש בקדושת השראת שכינה, ולכך שפיר שייך לומר דעיקר החפץ הוא מקום מנוחת השכינה, דהא מנוחת השכינה שייכת היא לגוף מקום המקדש;

משא"כ להרמב"ם שכ' דעיקר מצותו של עשיית המשכן הוא רק מגדר בית המוכן להקרבת קרבנות ואליו תהי' הליכה לרגל, לשיטתו אזיל, דהשראת השכינה במקדש היא רק בגדר תנאי מה שעל ידו תבוא השכינה

לדעת הרמב"ם⁷ אין לומר שמקום המקדש עצמו נעשה מקודש בקדושת שכינה, שהרי שכינה אינה בגדר מקום, רק מקום המקדש הוי מקום המוכשר שיעבור על ידו גילוי השכינה, אבל לא שהוא עצמו נעשה מקום המקודש בקדושת שכינה, פירוש דהמקום הוא רק בגדר תנאי שאין הקדושה שורה אלא כשישנו למקום זה, אבל אין המקום מעצמיות הדבר [וכהא"ז דאין נבואה שורה אלא בא"י, דנבואה היא השגה בבחי' ראי' רוחנית שאין הדבר הנראה בגדר מקום, וודאי א"א לומר דהמקום גורם ממש, ואעפ"כ אין ראי' זו מתגלה לנביא אלא בא"י בלבד – היינו דהוא תנאי שא"א בלא זה].

אבל הרמב"ן ס"ל⁸ דמקום הבית עצמו נתקדש בקדושת שכינה והמקום גורם, היינו

גם סה"מ פר"ת ע' קפד ואילך. תרפ"ז ע' פג ואילך. לקו"ש ח"ט ע' 141 ואילך.

(7) מו"נ ח"א פכ"ה [וכ"ה דעת הרס"ג (האמונות והדעות מאמר ג פ"י. וראה גם שם מאמר ב פ"ח כ"ה בהדרושים שם. ובדפוס שתח"י הוא בפ"א]. הרד"ק (ראה פירושו עה"פ מ"א ח, כז), ועוד — כהובא בדרושים שבהערה הקודמת].

(8) הובא בדרושים הנ"ל.

(9) ראה בדרושים הנ"ל, שהובא שם הרמב"ן הנ"ל דסוף פרשתנו, ודברי הרמב"ן בשער הגמול "בענין גן עדן התחתון" — "גם המקום ההוא נכבד מכל שאר מקומות העולם השפל כו' וע"כ יראו בו מראות אלקי' משאר מקומות הארץ כאשר אנחנו מאמינים שא"י וירושלים כו' וכ"ש בהמ"ק כסא ה' וכענין שנאמר (ויצא כח, יז) מה נורא המקום הזה אין זה כ"א בית אלקי' וזה שער השמים תלה נבואתו הבאה אליו כו' מן המקום ההוא כו' כלימוד משה בסיני כענין שכתוב (תרומה כה, מ) אשר אתה מראה בהר".

הלכה שלו (וכן בספר המצות), דמיירי בהדינים והלכות שבוה, היינו גדר הציווי להאדם – מדבר בתוכן ענין המצוות שנצטוו ישראל לעשות בביהמ"ק, והרמב"ן מדבר בגדר ענין וחפץ אשר בהמשכן עצמו, שהוא ושכנתי (ולא גדר הציווי שבו להאדם), השראת השכינה שהיתה בו מלמעלה, וזה ה' בעיקר ע"י הארון.

וע"פ הנ"ל שב' הפלוגתות תלויות זב"ז, מסתבר לומר, שגם בהפלוגתא הב' אם השראת השכינה היתה המקום עצמו או רק על ידו, הרי מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

ויש לומר תוכן הענין בזה בעמקות יותר, דהנה בקדושת ישראל איכא ב' פרטים, מה שמקודשים בעצם, ומה שאיכא חלות קדושה ע"י עבודה שבמקדש. וזהו החילוק בין מ"ש הרמב"ם והרמב"ן, דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, וכל אחד מיירי בחלות קדושה אחרת: הרמב"ם קאי בקדושה שע"י קרבנות כו', והרמב"ן קאי בחלות קדושה שישנה כבר מקודם בישראל, דבשביל זה הוא בנין הבית.

ואף בהבנין עצמו לא איפליגו כאן, דכל אחד מיירי בחלק אחר שבבנין:

חלות הקדושה שמיירי בה הרמב"ם, שייכת בעיקר גבי מקום העבודה – העזרה וההיכל; ומה שישנה עוד קדושה שאינה תלויה ע"י עבודת מקדש, והוא בקדש הקדשים, שאינו מקום עבודה ואין נכנסים שם כל השנה כולה (רק כה"ג ביום הכפורים בלבד)¹², ובו גופא – בארון, שלא ה' בו עבודה¹³, וכל ענינו הוא

לשרות בישראל¹⁰ הבאין שמה, שעולין לרגל או מקריבין קרבנות, ועל ידו עובר הדיבור והנבואה למשה וכמ"ש 'ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת'.

מיהו ביאור זה אינו די, שהרי גם לדעת הרמב"ן השראת השכינה במקדש ודאי אין במקום לבדו גורם ואינה מצד מקום המקדש עצמו, אלא זהו בשביל ישראל, וכפי שהאריך הרמב"ן (בר"פ תרומה), דלאחר מ"ת 'וישראל קבלו עליהם לעשות כל מה שיצום כו' מעתה הנה הם לו לעם כו' גוי קדוש והנה הם קדושים ראויים שיהי' בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם ולכן צוה תחלה על דבר המשכן שיהי' לו בית בתוכם מקודש לשמו ושם ידבר עם משה ויצוה את בני ישראל" (וממשיך "והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון כו").

ונמצא שגם לדעת הרמב"ן עיקר השראת השכינה במקדש אינה אלא בשביל ישראל¹¹, אלא שפלוגתתם היא, שלדעת הרמב"ם עיקר ענין המקדש הוא בשביל העבודה דישראל (הקרבת קרבנות כו'), ואילו לדעת הרמב"ן, עיקרו הוא בשביל השראת השכינה בישראל.

ותו, הא נתבאר במ"א (לקו"ש ח"ד ע' 1346 הערה 24) בנוגע לפלוגתת הרמב"ם והרמב"ן בעיקר תכלית המקדש, דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', היינו דזהו גדר ציווי הבנין, ורק שהרמב"ם בספר

(10) ראה גם חינוך מצוה צה.

(11) להעיר מרמב"ן תצוה כט, מו. בחיי שם. בחיי ס"פ שלה.

(12) כלים ספ"א, רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז הכ"ב.

(13) ראה לקו"ש ח"ד ע' 7-1346 בהערות. וראה

מקום מנוחת השכינה – זוהי דעת הרמב"ם.

ג.

ע"פ הנ"ל יש לבאר עוד פרט לפי דעת הרמב"ן בנוגע לבית שני, דלכאורה צ"ע: מאחר שלא הי' בו ארון, הרי חסר בעיקר החפץ שבמקדש, מקום מנוחת שכינה, שהוא הארון?

ולבד מזה הא אמרו בב"ב (ג, סע"א ואילך) דמ"ש (חגי ב, ט) "גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", פירושו, שבית המקדש השני הי' גדול יותר בבנין ובשנים מבית הראשון. ואינו מובן, כיון שבבית שני הי' חסרים בו ה' דברים¹⁴, ובראשם הי' חסר הארון שבו הוא "עיקר החפץ" של המקדש, איך שייך להשוות בית שני לבית ראשון בקדושת מקדש שבו שענינה "ושכנתי בתוכם", וכ"ש וק"ו – לומר שהוא גדול ממנו בבנין ובשנים, דאיזה ערך יש לקיום הבית בשנים ובבנין לגבי עיקר גדר הבנין שהוא "מקום מנוחת השכינה שהוא הארון"?

אלא, שענין "מנוחת השכינה שהוא הארון" עיקר גדרו הוא היותו סתום ונעלם, שאינו שייך דוקא לעבודתם שבגלוי, ולכן בבית שני אף שלא הי' בו הארון באופן גלוי בקדה"ק, מ"מ הי' באופן של גניזה בקדה"ק גופא, וע"ד

צפע"נ עה"ת (ר"פ תרומה. פרשת ויקהל לו, א) דהארון לא הי' בגדר כלי שרת.

(14) יומא כא, ב. ירושלמי תענית פ"ב ה"א. ובכ"מ.

דאיתא בגמרא (יומא נג, סע"ב ואילך) לחד מ"ד "ארון במקומו נגנז" וכמ"ש (מ"א ח, ח) "ויהיו שם עד היום הזה", וכפי שהאריך ברמב"ם¹⁵ "בעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה".

ונמצא שענין ושכנתי בתוכם, השראת השכינה דקדושת ישראל, הרי בבית שני לא רק שלא הי' חסר בזה אלא הי' במעלה יתירה, כי זה גופא שהארון הי' באופן של גניזה בקה"ק¹⁶ מורה על דרגא נעלמת יותר בהשראת השכינה¹⁷.

(15) רפ"ד דהל' ביהב"ח. וראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 158 ואילך.

(16) ראה בארוכה לקו"ש שם (ס"ה ואילך), בביאור דברי הרמב"ם דגניזת הארון הוי חלק מבנין הבית וקה"ק, וכן נקבע מלכתחילה בבנין הבית. וראה בהמובא שם מתוס' הרא"ש להוריות יב, א. צפע"נ עה"ת הפטורת פרשתנו, שזהו מה שאמר שלמה (מ"א ח, כא) ואשים שם מקום לארון.

(17) ואף שברז"ל הנ"ל (הערה 14) וביומא (ט, סע"ב ואילך) איתא שלא הוי שריא שכינה במקדש שני, ומבואר בתניא (פנ"ג. וראה ע"ח שער מיעוט הירח (שער לו) פ"ב. לקו"ת ר"ה ס, ב. ובכ"מ) שדרגת השכינה שבבית שני היא למטה יותר (ה' תתאה) מהגילוי שבזמן בית ראשון (ה' עילאה) [והמעלה שבבית שני שאז הוי ישראל במדריגת בעלי תשובה הוא מצד מעלת זיכוך ועליית המטה ששייכת יותר למציאות העולם — ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 27 ואילך. 62 ואילך. ועוד],

הרי זהו בגילוי, אבל בפנימיות הרי מזה גופא שהוא שייך לבע"ת מובן שהוא אור עצמי יותר — ראה לקו"ש שם (ע' 27 ואילך) הערה 20, 26.

תפקיד בעלי הכשרונות

המנצל את כשרונותיו במילואן - מזמינים לו מלמעלה כהנה וכהנה

יהירצון שינצל כל אפשרויותיו להחזקת היהדות המסורתית... שבניצול הכשרונות והאפשרויות הרי הם הולכים ומתרבים.

כי הנשמה היא בצלם ודמות אדם העליון, והגוף הוא מעין ודוגמת הנשמה, ורואים בגוף שכל שמשתמשים ומתעמלים באבר מן הגוף – כן יתפתח ויגדל כוחו, והוא הדין בכוחות הנפש, וכן הוא בניצול האפשרויות – שהמנצל אותן במילואן מזמינים לו מלמעלה כהנה וכהנה.

ואם תמצא לומר, זהו עניין מי שיש לו מנה רוצה מאתיים – ברוחניות, שאין הכוונה עונש שלעולם לא יהי' לו לאדם סיפוק רוחני, אלא אדרבה כיוון שרכש "מנה" מזכים אותו ברצון חזק לרכוש "מאתיים", ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

(אגרות קודש חלק כג עמ' כו)

אופן היגיעה - לפי הכשרונות

במה שכותב שאינו רואה סימן ברכה בהלימוד, הנה ע"פ מאמר רז"ל "יגעת ומצאת תאמין", הכוונה בזה יגיעה שלו, היינו לימוד באופן המתאים לכוחותיו וכשרונותיו הוא יעמול ויגיע בתורה, ומובן שבכל כשרונות טובים איננו יוצא בזה שלומד כהבעל כשרונות רגילים, שהרי בערכו איננו יגע.

לקראת שבת

וכיון שאין אדם מעיד על עצמו, הנה האמת בזה יכול להודע מהראש ישיבה והמשפיע שלו שהרי מכירים הם אותו וכשרונותיו התמדדו ושקידתו.

(אגרות קודש חלק יא עמ' מב)

ניצול הכשרונות במגוון תחומים

מובן אשר מזמן לזמן דורש אני מהנעשה את מר והניתנה לו כבר האפשריות לנצל הכוחות והכשרונות שחונן בהם, ניצול כפי האפשרי והדרוש, ומצערני שעד עתה לא נתגשם הענין. ותקותי שלמרות זה הרי מצדו יעשה כל התלוי בו למצוא אפשריות האמורה...

(אגרות קודש חלק כו עמ' רסח)

על פי קטעי המכתבי-עת המצורפים במכתבו – הרי חונן בכשרון ספרותי ותקותי אשר מנצלו ככל האפשרי – להפצת דבר ה' ותורתו תורת אמת (היינו שאין שייך בזה פשרה וגם לא שינוי ממקום וזמן א' – לב' וק"ל). והרי אף זוהי דרישת השעה. ובפרט בארץ הקודש ובתקופתנו רבת המבוכות.

(אגרות קודש חלק כו עמ' שלא)

בעל כישרון עולמי נדיר וירא-שמים - קידוש ה' וחיזוק היהדות

לדעתי כשרונו המיוחד במקצוע שלו בשטח המדע דורש התרכזות, לנצל כשרונו במילואו, שעל ידי זה יוכל להרים קרן היהדות.

כי בתקופתנו בפרט כשרואים ושומעים שאחד שמצטיין בשטח מדעי באופן מיוחד והוא ממתני מספר בחכמה זו בכל העולם, וביחד עם זה מדייק בתורה ומצוות' בהידור ומחנך בני ביתו באופן זה וכו', הרי יש בזה קידוש השם ברבים וחיזוק היהדות דרבים וכו'.

(אגרות קודש חלק כז עמ' סו)

'עובד' חסידי

אין הכל משכילים ולא כולם יכולים להיות משכילים, אבל כולם יכולים להיות עובדים, והשכר של עובד הוא נעלה במדרגה נפלאה מהשכלה ומשכיל, היות שהשכלה ומשכיל הם בשביל עבודה

הטוב האמיתי המתגלה בדמועות של שמחה

בנועם מיוחד קראתי את מכתבו על אודות סדרי יקירי וחביבי תלמידי התמימים, ה' עליהם יחיו, המסורים ונתונים לעבודתם, עבודת הקדש, בלימוד התורה – נגלה וחסידות – ועבודת התפלה, ובטח הנה במדה ידועה עוסקים גם בעבודה בפועל, שכל העניינים הן בהתגלות הכחות והן בלבושי הנפש, מחשבה דיבור ומעשה, יהיו כדרך החסידות. וכפי שזקנינו ורבותינו הקדושים מלמדים אותנו, שחוץ לזה שצריכים להיות מסורים ועוסקים בתורה ועבודה, צריכים שימת לב מיוחדת על המצב הרוחני הפרטי, לראות תמיד את החסרונות הפרטיים, ולהניח את כל הכוחות כדי לרחות את אותם חסרונות ולהניח את היגיעה הגדולה ביותר להקנות בעצמו מעלות, ולבקש רחמים מהשי"ת שיפדה ויציל מרע ויתן הצלחה בעבודה הרוחנית, ובטח חבריך התמימים ואתה יודעים את השיחה הקדושה של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בענין אין טוב אלא תורה.

אין טוב אלא תורה, חסידות מבארת ומדייקת, שאכן אין טוב אלא תורה, שהתורה היא הטוב היחיד, בטוב הטוב האחד והיחיד הוא לא אחר מאשר התורה, שהטוב הזה הוא הטוב האמיתי, וטוב אמיתי אינו נאבד לעולם ואפילו אינו מתגשם, ההתגשמות היא רק חיצונית ואפשר לרוחצה,

וכמאמר דמעות מכבסות, בדרכי העבודה בחינוך החסידים דמעות הם ענין נעלה, מכיון שעבודה היא רק בהתרגשות, ובהתרגשות של עבודה ישנן שני אופני התרגשות, (א) התרגשות של שמחה. (ב) התרגשות של מרירות. הדמעות החמות של שמחה מעמידים את העובד במדרגה רמה ונישאה.

"מחיי חיים יתן לך חיים"

בחג החגים, י"ט כסלו תרנ"ה, זכינו לשמוע מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק שיחה ארוכה ומסודרה בהתעוררות פנימית, ותוכנה בסדרי עבודה, לא כולם משכילים ולא כולם יכולים להיות משכילים, להבין את עומק הענין של השכלה חסידית, אבל כולם יכולים להיות עובדים, והשכר של עובד הוא נעלה במדרגה נפלאה מהשכלה ומשכיל, היות שהשכלה ומשכיל הם בשביל עבודה, ועל ידי עבודה מקבלים הכרה בהסברים המבארים את ידיעת והשגת העצמות, ובאותה הזדמנות ביאר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק באריכות גדולה את הלשון מחיי חיים יתן לך חיים.

מחיי חיים יתן לך חיים הם שלש דרגות חלוקות במעלת ומדרגת חיים: (א) חיים, (ב) חיי החיים, (ג) חיים דחיי החיים. (א) חיים פשוטים. (ב) חיים פנימי. (ג) חיים עצמי. שהם כולם מעלות עצמי. רק עצמות א"ס ב"ה יכול להתגלות, זאת אומרת להתגלות בג' דרגות חלוקות שבאמת לאמיתו כל שלשת הדרגות הם עצמות א"ס, עצמות א"ס חילק עצמו, וג' דרגות חלוקות אלו הם באמת אחד, ועובד חסידי מרגיש בכל שלשת הדרגות את התוכן וחיות הפנימי.

כהיום הזה הנה ת"ל צוללת באזני הקריאה הקדושה אשר הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לעודדנו ולקרבו בקירוב פנימי ועצמי, הנותן כח ועוז פנימי ועצמי לכל המחזיק בדרכי החסידות חב"ד בכלל ולהעוסקים בעבודת התפילה ובזיכוך המדות ושוקדים בדרכי החסידות בפרט.

לאהוב יהודי בגלל שהוא יהודי

באוצר השיחות אשר חנני השי"ת ישנה רשימה מדבורי קדש אשר הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לאמר באחד הסעודות בשמחת הבר מצוה שלי, ותוכנה:
משה רבינו זכה שעל ידו ה' אלוקינו נתן ליהודים תורה ומצוות.
מורנו הבעל שם טוב זכה לגלות את דרך העבודה באהבת ישראל, לאהוב יהודי בגלל שהוא יהודי.

מורנו רבינו הזקן הרחיב את האהבת ישראל, הניח כוחותיו העצמיים להכניס את אור החסידות בדרכי העבודה בסתם יהודים, ועל ידי עבודתו הקדושה הוא החי' את כלל ישראל עם אור העבודה בדרכי החסידות.

הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים לדורותיהם, בניהם ובני בניהם, בחסדי א-ל עליון ובברכתם, העמידו דורות ודורי דורות של בעלי מסירת נפש על דרכי לימוד ועבודת החסידות.